

SOUTĚŽ VESNICE ROKU 1999

V tomto roce se konal již 5. ročník soutěže „Vesnice roku“, kterou společně vyhláší: Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo kultury. Celkem soutěžilo 267 obcí. Do celostátního kola soutěže postoupilo z regionálních kol 11 obcí: Bohuňovice (okres Olomouc), Bolatice (okres Opava), Bošovice (okres Vyškov), Olešnice (okres Blansko), Studnice (okres Náchod), Sudoměřice u Bechyně (okres Tábor), Svatý Jan pod Skalou (okres Beroun), Svijanský Újezd (okres Liberec), Vědomice (okres Litoměřice) a Zavlekov (okres Klatovy). Hodnocení obcí, které postoupily do celostátního kola, proběhlo ve dnech 18. – 22. října. Výsledky slavnostně vyhlásil Prof. Dr. Jaromír Císař,

ministr pro místní rozvoj při zahájení IV. Evropské konference obnovy venkova ve Velehradu. Nejvyšší ocenění získala Olešnice a stala se „Vesnicí roku 1999“, na 2. místě s minimálním odstupem se umístila obec Sudoměřice u Bechyně a o 3. místo se dělí obce dvě, Studnice a Svatý Jan pod Skalou.

Komise se i v tomto roce rozhodla udělit mimořádná ocenění a to obci Bohuňovice za příkladnou koncepci obnovy a rozvoje obce, obci Bošovice za udržování a rozvoj místních tradic a lidové kultury, obci Bolatice za podporu věnovanou rozsáhlé činnosti dětí a mládeže, obci Lukov za péči o krajinu a pestrý společenský život, obci Svijanský Újezd za bohatou společenskou aktivitu občanů a obci Zavlekov za pospolitost a příkladnou občanskou solidaritu.

„Vesnice roku“ není jen soutěží, ve které je vybírána nejpěknější obec, ale je především dokladem dobrých výsledků obnovy a rozvoje obcí zapojených do Programu obnovy venkova. Obce jsou hodnoceny podle osmi základních kritérií. K důležitým kritériím patří celková kvalita společenského života v obci, jeho dlouhodobá úroveň, obnova a udržování místních tradic, činnost spolků a dalších společenských institucí, jejich zájem a zapojení do obnovy vesnice. Komise se zajímá jakými přístupy obec podporuje rozvoj občanské společnosti i o začlenění mládeže do života obce, o způsob a rozsah spolupráce občanů při realizování jednotlivých záměrů místního programu obnovy vesnice. Sledování úrovně společenského života a rozsahu občanských aktivit není samoúčelné, neboť základní ideou Programu obnovy

venkova je podpořit samosprávy a obyvatelé, aby sami, svoji iniciativou, nápady a přičiněním, se starali o harmonický rozvoj svých obcí. A to není bez dobrého fungování venkovských pospolitostí možné.

Při hodnocení je sledována také kvalita dokumentů, kterými obec řídí svůj rozvoj, především územně plánovací a další dokumentace a místního programu obnovy vesnice. Přihlíží se k pokroku, kterého obce dosáhly v budování technické infrastruktury, ke způsobu řešení odpadového hospodářství, k řešení vytápění domácností, i k úrovni občanské vybavenosti s přihlédnutím na velikost obce.

Obce jsou posuzovány i podle toho, zda a jak se jim daří udržovat a vytvářet obraz vesnice. Komise sleduje jak v jednotlivých obcích pečují o historické objekty a zda dbají při představách a při výstavbě nových objektů o soulad v zástavbě.

K hodnotícím kritériím patří i úroveň péče o veřejná prostranství. Zkoumá se, zda v obci dbají o čistotu a pořádek, jak pečují o zeleň, zda byly realizovány nové úpravy veřejných prostranství a jaká je jejich kvalita.

V krajině komise sleduje, zda se zastupitelstvu daří motivovat majitele, aby o pozemky řádně pečovali, zda se daří postupně realizovat projekty územních systémů ekologické stability, případně zda se daří realizovat v krajině nějaká další potřebná opatření.

Posledním hodnoceným kritériem je podnikání v obci. V této souvislosti je sledována úroveň podnikání v zemědělství, rozvoj služeb, řemesel a dalšího podnikání i to, jaké podmínky pro podnikání obec vytváří, případně zda obec sama podniká. Hodnocení je i rozvoj podmínek pro cestovní ruch.

Každým rokem se úroveň soutěže zvyšuje a úroveň soutěžících obcí je vyrovnanější. K vítězství již nestačí, aby obec byla vynikající v jedné nebo ve dvou oblastech. Obec, která aspiruje na titul „Vesnice roku“ musí k tomu mít i velmi kvalitní úroveň v ostatních sledovaných oblastech. Při tom se vždy znovu otevírá otázka, jak srovnávat úsilí a výsledky obcí malých a většinou chudších s velkými a často ekonomicky silnými. Vždyť v tomto roce nejmenší obcí, která postoupila do celostátního kola, byl Svätý Jan pod Skalou s 94 obyvateli a největší byly Bolatice s 4 158 obyvateli. Přesto však výsledky pěti let soutěže prokazují, že často malé obce s velmi dobře fungující pospolitostí a při uplatnění invence občanů a aktivity dosahují nejlepších výsledků.

Letošní vítěz Olešnice je se svými 1819 obyvateli středně velkou obcí. Leží na Moravě v podhůří Českomoravské Vrchoviny na okraji okresu Blansko. Je připomínána již v roce 1070, v roce 1350 je zmiňována jako městečko. Obec byla historicky rozdělena do dvou částí, starší české a mladší německé po osídlení kolonisty ve 13. století. Původní německé obyvatelstvo později v českém prostředí asimilovalo. Obec je zajímavá také tím, že zde žijí dvě náboženská etnika reprezentovaná katolíky a evangelíky. Obě společenství zde mají své kostely a hřbitovy.

Kulturní a společenský život v Olešnici je velmi bohatý. Dobré podmínky zajišťuje přebudovaná sokolovna s velkým sálem, kinosálem, klubovnou, knihovnou a pro kulturní účely využívanou zahradou, která je v létě příjemným prostředím pro různé akce, probíhá v ní například festival trampských písní. Velké množství kulturních akcí pořádají především četné spolky. Zajímavé, ale neziskové akce obec dotuje bezplatným pronájmem prostor. Aktivní jsou i sportovní oddíly, fotbalový klub hraje II. třídu okresní soutěže mužů, dobře si vede i žákovské družstvo.

Aby byli občané pravidelně informováni o obecních událostech a záměrech, vydává obec „Olešnický zpravodaj“, který je měsíčně donášen do všech domácností. Kromě toho obec vydala i řadu propagačních materiálů, pohlednic, tiskem vyšla kniha bývalého kronikáře „Dějiny městečka Olešnice“ a publikace „Olešnicko“. Netradičním způsobem propagace Olešnicka je pexeso, které má přiblížit region především dětem; pexeso ve spolupráci s obcí vydala Mlékárna Olešnice. Různé obecní události a akce jsou filmovány, na videokazety byly zkopírovány i staré filmy o Olešnici. Program obnovy venkova propaguje v obci stále přístupná stálá výstava.

Cíle místního programu obnovy vesnice se daří v Olešnici naplňovat i díky pomoci občanů, včetně dětí a mládeže, při úpravách veřejných prostranství a pozornosti, kterou lidé věnují údržbě svých pozemků a domů. Nezanedbatelně se na výsledcích podílejí i pracovní aktivity místních spolků a sportovních oddílů, díky kterým bylo vybudováno kulturní a sportovní zázemí obce. Záměry původního místního programu se podařilo většinou naplnit a pro léta 1999 – 2002 si obec připravila již program nový. Z realizovaných akcí je potřeba se zmínit o dokončené rekonstrukci olešnického náměstí, jehož novou dominantou se stala kašna, večer zaujmou nově nasvícené místní

kostely, oba katolické i evangelický. Opraveno bylo mnoho budov v majetku obce, vždy při rekonstrukcích byl respektován historický ráz objektu. V příštích letech může obec věnovat velký prostor veřejným prostranstvím a opravám komunikací i budov, protože všechny inženýrské sítě má obec v podstatě vybudovány. Funguje i ČOV, dobře mají zorganizováno sběrové hospodářství, podařilo se zlikvidovat černé skládky a reaktivovat dvě bývalé skládky komunálního odpadu, včetně zajištění jejich monitorování. Úspor energie bylo dosaženo výměnou svítidel veřejného osvětlení.

I když Olešnice leží v atraktivní krajině s množstvím lesů, velkou pozornost věnují v obci zeleni. Ozeleněna byla většina místních komunikací při rekonstrukcích, upraveny byly břehové porosty vodních toků a stromy v parčíkách. Ty byly nově vybaveny také pískovišti a prolézačkami pro děti. K nejvýznamnějším akcím v oblasti obnovy zeleně však byla rekonstrukce lesoparku.

Opravena byla místní sportoviště a atletický areál školy dnes představuje přitažlivé prostředí pro hodiny tělovýchovy i pro aktivní trávení volného času. V posledních letech je v zimě velkou atrakcí místní kluzišť napojené na zdroj vody a osvětlené. Je přitažlivé nejen pro místní, ale dojíždějí si sem zabruslit i přespolní. Aby se obec uchránila před hrozícími povodněmi, vybuodovala systém čtyř poldrů, tři z nich jsou suché, citlivě zasazené do krajiny, čtvrtým retenčním prostorem je obecní rybník, který byl obnoven do původní velikosti z doby před 500 lety. Funkčnost tohoto systému již byla vyzkoušena.

Velkou výhodou obce při realizování, často i finančně nákladných cílů obnovy je dobrá ekonomická situace. Na struktuře příjmů se nejvíce podílejí příjmy z daní právnických a fyzických osob. K mimodáňovým příjmům patří především příjmy z hospodaření obce v oblasti vodovodu a kanalizace a provozu ČOV. Tyto příjmy pokrývají jejich opravy, provoz a rozšiřování. V regionu je obec známá především zpracováním mléka a masa. Velkou turistickou atrakcí je však ruční výroba modrotisku. V obci má své sídlo velká škála provozoven řemeslníků, obchodů, služeb. O staré občany pečuje pečovatelská služba. Zemědělská výroba je soustředěna do aktivit agrospolečností, které vzešly ze zemědělského družstva. Ty dobře s obcí spolupracují, především však vycházejí vstřícně při zajištění povodí obou vodních toků výběrem vhodných kultur.

Svůj rozvoj si v Olešnici pečlivě plánují a řídí se schváleným územním plánem a aktualizovaným programem rozvoje. V současné době se chystají k pořízení nového územního plánu pro příští desetiletí.

Sudoměřice u Bechyně v okrese Tábor, která se umístila druhá, je milá jihočeská obec, řekou oddělená od Bechyně, se 628 obyvateli. K obci patří ještě dvě další velmi půvabné části: Bechyňská Smoleč a Bežerovice. Sudoměřice u Bechyně patří k jedné z prvních obcí, které se přihlásily k Programu obnovy venkova. K nejvýraznějším rysům, které při soutěži velmi zaujaly, patří nesmírně bohatý společenský a kulturní život, přesahující rámec obce. Hlavním tvůrcem a hybnou silou jsou lidé sdružení ve spolku Tatman. Ten v rámci svých nepřeborných aktivit pořádá nejen divadelní loutková představení, ale i keramická sympozia, výstavy, organizuje společenské akce a happeningy jako např. baloniáda. Velmi aktivní jsou však i ostatní společenské a sportovní organizace.

Obec velmi podporuje udržování tradic i vznik nových, pomáhá také vydávat poezii, poskytuje prostory pro výstavy obrazů. Ve spolupráci se školou organizuje dny otevřených dveří, kdy se setkávají absolventi místní školy. Aby lidé měli stále dostatek informací, vydává obec 6x ročně „Sudoměřický zpravodaj“, který distribuje do všech domácností.

V Sudoměřicích u Bechyně nemyslí lidé jen na sebe, při povodních v roce 1997 pomáhali spřátelené moravské obci. Obec má zpracovaný sociální program, zaměřený na práci s důchodci a s programem pro mladé. Hlavním záměrem je pomoci mladým lidem a mladým rodinám s bydlením, proto je zaměřen především na výstavbu bytů pro mladé rodiny a přípravu pozemků pro bytovou výstavbu. V současné době si pořízuje pro lokalitu určenou pro výstavbu rodinných domů zastavovací plán.

Při realizování akce místního programu obnovy vesnice velkou pozornost věnují nejen obnově intravilánu všech tří částí obce, ale i krajině, revitalizaci rybníků a mokřadů, výsadbě stromů kolem cest. Děti shrabují listy kaštanů, aby se předešlo rozšíření klíněnky, pečují o chráněné stromy.

Nezanedbatelná je i úroveň podnikání v obci. V obci je činných cca 25 firem, které plně pokrývají i potřebné služby. Rozsáhlé je i specializované podnikání v zemědělství. Další příjmy má obec z pronájmu vlastních lesů a provozu sběrového dvora.

O třetí místo se dělí obce dvě. Studnice v okrese Náchod má 950 obyvatel a 6 částí: Bakov, Řešetova Lhota, Starkoč, Studnice, Třtice, Všeliby a Zblův. Proto není jednoduché ani levné zde budovat technickou infrastrukturu. Zvláště když dodržují zásadu, že všechny části obce musejí být vybaveny stejně. Zatím se jim podařilo vybudovat ve všech částech obce kanalizaci, ve dvou částech obce napojenou na ČOV, vodovod mají zaveden do 80% domů a plyn do 85% domů.

Naplnovat cíle místního programu obnovy vesnice se jim daří především díky velmi dobrým vztahům v obci, výborné úrovni spolupráce mezi obecním zastupitelstvem, místními podnikateli a příspěvním většiny občanů. Tento duch pospolitosti se rozvíjí v četných společenských aktivitách spolků, zájmových organizací a sportovních oddílů. Členové těchto organizací se pravidelně podílejí na jarním úklidu obce, sběrových akcích, dětském dnu, sportovní oddíly organizují i sportovní akce celostátního významu. Pozoruhodné jsou i podmínky pro mimoškolní činnost dětí, které vytváří, za podpory obce, místní škola.

Obec podporuje udržování a rozvíjení tradic jako je vynášení Moreny, velikonoční koleda, pálení čarodějnic, pouť, posvícení, organizování dětského dne a další. Vydává každý měsíc Zpravodaj, podporuje činnost spolků i 3 místních knihoven a činnost důchodců.

Obec přispěla při povodních v roce 1997 obci Holčovice na Bruntálsku a v roce 1998 obci Skuhrov pod Bělou. Podpořila i opravu kaple družební obci Studnice u Hlinska.

Obecnímu zastupitelstvu se daří také motivovat občany, aby při opravách a rekonstrukcích objektů postupovali citlivě, dobrým příkladem je například rekonstrukce místních restaurací, sama obec vychází při rekonstrukcích ze zpracovaných studií. Tento přístup velmi dobře přispívá k zachování specifického rázu zástavby. Obec, situovaná v krásné krajině, si je dobře vědoma možností využívání cestovního ruchu pro svoji budoucnost a vytváří postupnými kroky předpoklady pro jeho další rozvoj; příkladem je podíl obce na otevření nové cyklostezky.

Studnici se již podařilo se realizovat 90% záměrů místního programu obnovy vesnice. V současné době obec rekonstruuje objekt bývalé fary, po dokončení v něm bude mít sídlo obecní úřad, jedna z poboček místní lidové knihovny a pošta. V centrální obci Studnice a v Řešetové

Lhotě započaly komplexní úpravy návsi, nově je upraveno okolí prameníku minerální vody, ve Starkoči jsou instalovány dětské houpačky a prolézačky, byl vybudován most přes potok, aby mohla být otevřena cyklostezka. V Řešetové Lhotě soukromník obnovil bývalý místní rybník.

Zájem a péče je věnována i krajině. Zalesňovány jsou všechny svažité pozemky, nevhodné k osékání. Obec i občané se starají o obnovu božích muk a obnovují aleje podél místních komunikací. Zpracovány jsou 2 projekty rekonstrukce lesních cest v obecním lese.

Úspěšné realizování cílů místního programu umožňuje i ekonomická situace obce. Obec má dosti vlastních příjmů z nájmu, z ubytování v rekreačních objektech, které jsou majetkem obce, z výnosů z obecního lesa. Lesy obec dále přikupuje, případně kupuje louky k zalesnění. Vychází ze zkušeností, že příjmy obce tak nejsou významněji ovlivňovány kolísáním příjmů z daní fyzických osob. Obec také buduje v přístavbách a vestavbách byty, náklady na jejich výstavbu jsou pak kryty příjmy z nájemného.

Svatý Jan pod Skalou v okrese Beroun je, jak už jsem uvedla, se svými 94 obyvateli, nejmenší obcí. Obec je tvořena dvěma částmi, druhou je Sedlec. Je to obec mladá, s průměrným věkem obyvatel 34 let.

Obec se v soutěži prosadila především svými společenskými a kulturními aktivitami, s přihlédnutím k počtu obyvatel naprosto mimořádnými. Však za ně již v minulých letech získala modrou stuhu. Za akce týkající se životního prostředí obdržela zase diplom Rady Evropy.

Svatojánská nadace je hlavním nositelem aktivit společenského a kulturního života. Organizuje ve spolupráci s obcí velké množství akcí, k nimž patří i koncerty s mezinárodní účastí. Nadace sdružuje místní obyvatele, lidi, kteří zde vlastní rekreační objekty i další příznivce. V obci jsou obnoveny poutní slavnosti, podporovány tradiční oslavy Dne matek, Dne dětí, mikulášské nadílky, oslavy konce roku a vítání nového, jsou organizovány výstavy, setkání absolventů učitelského ústavu, ale i závody veteránů. Pro mládež v obci vybuvovali klubovnu, mládež může také využívat školní hřiště.

Svatý Jan pod Skalou leží v CHKO Český kras. Zatímco mnohé jiné obce podobný osud považují za „neštěstí“ a překážku svého rozvoje, zde si svého prostředí velmi váží a aktivně se mu přizpůsobují.

Pečují o životní prostředí, zlikvidovali četné černé skládky, dobře je zorganizován sběr odpadu, pravidelně se starají o veřejná prostranství a zeleň, lidé začali pozorněji pečovat i o své předzahrádky. Podařilo se také vybudovat naučnou stezku.

K nejvýznamnějším realizovaným akcím místního programu obnovy vesnice patří vybudování přírodního amfiteátru pro pořádání kulturních akcí, obnova Prameny sv. Ivana, rekonstrukce autobusových čekáren v obou částech obce, generální oprava kaple sv. Kříže, přestavba staré školy, jejíž součástí bylo vybudování 4 bytů. Rekonstruována byla také hasičská zbrojnice a v ní zřízeno malé hasičské muzeum.

To jsou nejvýraznější úspěchy obcí, které se umístily na předních místech v soutěži, ale pozornost si zasluhují také výsledky dalších obcí. Ze nejvýraznější počiny získaly obce mimořádná ocenění. Bohuňovice vynikaly promyšlenou kon-

cepí obnovy a rozvoje obce se základní myšlenkou, že nejdůležitější pro rozvoj obce, kromě podpory pospolitosti a vzájemných vztahů, je vybudování kvalitního prostředí pro místní podnikatelské subjekty. V rámci této filozofie si také vybudovaly výborný informační systém, včetně digitalizovaného územního plánu. Obec Bošovice zaujala udržováním a rozvojem místních tradic a vztahem k lidové kultuře. Díky podpoře obce se v Bolaticích podařilo do neuvěřitelné šíře rozvinout činnosti dětí a mládeže. V obci přitom vycházeli ze stanoviska, že děti, které jsou zajímavě zaměstnané a nenudí se, nemají čas na „lumpárny“. V Lukově zase velice dobře pečují o krajinu i o rozvoj společenského života a kultury. Dokáží získat a vynaložit prostředky jak na vydávání knih ze života v regionu, tak na opravy místního hradu. V malé obci Svijanský Újezd díky aktivitě téměř všech občanů organizují pivní a hudební festivaly, kam se sjíždějí desetitisíce

návštěvníků. Získané prostředky zase vynakládají na rozvoj obce a činnost dětí. Obec Zavlekov zase upoutala příkladnou občanskou solidaritou, která se projevila ve formě pomoci při povodních v roce 1997 nebo vybudováním podmínek pro příchod dvou rodin z Kazachstánu.

V každé ze soutěžících obcí si našli vlastní přístup k řešení cílů a záměrů a prokázali, že předpokladem úspěchu v obnově a rozvoji obcí jsou nápady, zaujetí, iniciativa a schopnost zastupitelstva a obyvatel na realizování společně sdílených cílů spolupracovat.

Ludmila Kašparová